Hamneboltar

i

Austrheim kommune

Hamneboltar

Historia om hamneboltane med registreringar i Austrheim kommune

Det er registrert 74 hamneboltar

Kryssbolt uten ring i Austrheimsvågen

Heftet er utarbeidd av Harald Odd Sognnes, leiar i Arbeidsgruppa for kulturarv og lokalhistorie for Austrheim kyst- og sogelag

Historia om hamneboltane

Du har nok sett dei. Dei gamle fortøyingsfesta, hamneboltane.

Det finns mange av dei, i forskjellige former og tilstand. Det er lenge sidan dei vart sett fast i fjellet, no står dei der som rustne jernboltar og ringar og er ikkje mykje brukt no.

Dei er eit grunnleggande kulturminne for kystkulturen, og det er viktig at dei vert tatt vare på.

For eit kystland som Norge, med stor trafikk av båtar gjennom alle tider, var fortøying av båtane i hamner og ankerplassar svært viktig. (Fortøyingsavgift er ikkje noko nytt som er innført i dagens hamner/ gjestehamner Ta ut?)

Alt under kong Fredrik 2 (1534-1588) vart det sett ned fortøyingsboltar ved dei mest besøkte hamnene i Sør-Norge, og det vart tilsett folk for å krevje inn fortøyingsavgifter.

Stort sett vart grunneigarar og andre privatfolk oppmoda om å setje ned og vedlikehalda jernboltar og ringar. Som motyting fekk dei rett til å krevje inn fortøyingsavgift, dei såkalla ringpengane. Dei kunne verta temmeleg verdifulle.

"Ringevæsenet" ble etablert i 1735. Dette var en offentleg organisering av korleis fortøyingsfesta skulle setjast ned og brukast.

Ringvesenet kom etter kvart inn i fastare former, ikkje minst etter at kommandør Friis i 1800 vart tilsett som overlos i Bergen.

Det var Friis som fekk laga ny ringmodell (Friisbolt) der ringen låg laust omkring stolpen, og ikkje som tidlegare gjennom eit auge i toppen. Et tverrjern hindra at ringen kunne fjernast.

Rundt boltane var det malt ein kvit og raud sirkel i berget, slik at dei var lette å finne.

Utover på 1800 talet vart det sett ned mange fortøyingsfeste, også der det var rikt sildefiske. I 1878 var det ca. 4500 fortøyingsfeste som høyrte til Statens Havnevesen, hvorav ca. 4.400 var i de "Vesten- og Nordenfjeldske Overlodsdistrikter", mens berre ca. 60 var i det "Sønnenfjeldske Overlodsdistrikt". De fleste av Statens fortøyingsfeste vart nedsett etter 1827. Etter en undersøkelse i 1837 fant Marinedepartementet ut at man på Vestlandet

og nordover ikke kunne regne med å få private til å sette ned fortøyningsfester slik som tidligere. Heller ikke kunne man regne med å få private til å kreve inn avgift for bruk av festene. Resultatet vart at Staten tok på seg oppgåva, og bruk av de offentleg eigde festene vart gratis.

I 1878 var det ca. 1800 fortøyningsfester nedsatt av de lokale havnevesener og ca. 2000 private fortøyningsfester med offentlige hjemmelsbrev. Av dei siste var ca. 1850 i det “Sønnenfjeldske Overlodsdistrikt”, mens det bare var ca. 150 i de “Vesten- og Nordenfjeldske Overlodsdistrikter”.

Fyr- og Merkevesenet hadde ansvaret for vedlikehold av fortøyingsboltane fram til 1922.

Då Statens Havnevesen tok over i 1922, var det 12200 offentlige fortøyninger av alle slag langs kysten.

Kor mange fortøyningsfester som var heilt private uten tilknytting til "Ringevæsenet”, er ukjent. Kor mange av de gamle fortøyningsfester som fortsatt står langs vår lange kyst, veit vi heller ikkje.

Men boltane vart stadig mindre brukt, og i 1950 åra vart det slutt på alt vedlikehald.

<u>Mykje arbeid og kostnad med fortøyingsfesta</u>

Frå smeden fekk oppdraget med å lage ein bolt til det var ferdig montert, tok det lang tid.

Først vart det bora 5 hol med hammar og meisel. Dei 4 første hola vart sett i ein firkant alt etter kor sort holet skulle vera. Det 5. vart sett i midten. Fjellet mellom hola vart så fjerna med meisel, og ein fekk eit firkanta hol.

Boltane vart festa med kiler, men etter kvart vart det brukt bly som festemiddel. Det var ikkje utan problem. På den tida støypte dei geværkuler, og folk stal bly frå fordøyingsboltane for å bruke det til kuler

Kommandør Friis brukte difor svovel til å feste boltane, ei blanding av smelta svovel og fin sand.

Kilde: "De gamle fortøyningsfestene i Ny-Hellesund og fortøyningsmetodenes historie" av Jan G. Langfeldt.

Kryssbolt med ring og ringmerke malt på berget i Kilstraumen

Døme på Kryssbolt uten ring

Døme på T-bolt uten ring

Døme på Kryssbolt med ring

Liste over hamneboltar i Austrheim

Austrheimsvågen (2 boltar)

Baløyna, Husøyna og Kårøyna (10 boltar)

Dyrneset (8 boltar)

Ervika (4 boltar)

Kilstraumen (4 boltar)

Langøyna, Rotøyna og Krossøyna (8 boltar)

Leirvågen (8 boltar)

Nordre Fonnesvågen (5 boltar)

Rebnor (4 boltar)

Stavesundet (2 boltar)

Søre Fonnesvågen (11 boltar)

Øksnesvågen (8 boltar)

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Austrheimsvågen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Austrheimsvågen 1	Tresbakken ved naust	60º46'7''N, 4º54'11''E
Austrheimsvågen 2	På nes på nordsida av Finnsvågen båthamn	60º46'8''N, 4º54'21''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 20.11.2019

Utført av: Harald Odd Sognnes

Resnipa
Træsbakken
Purkholmane
Bergsvika
1
2
16
17
10
25
16
14
4
1
0.1
4

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Baløyna, Husøyna og Kårøyna i Austrheim kommune

GPS koordinatar:

Baløyna 1	Skjær nordvest for Baløyna	60°48'39''N, 4°48'17''E
Baløyna 2	Trollholmen nord	60°48'40''N, 4°48'7''E
Baløyna 3	Skjær nord for Trollholmen	60°48'41''N, 4°48'2''E
Baløyna 4	Husøyna, sør ved skilt	60°48'42''N, 4°48'9''E
Baløyna 5	Husøyna vest	60°48'43''N, 4°48'6''E
Baløyna 6	Skjær vest for Husøyna	60°48'44''N, 4°48'0''E
Baløyna 7	Kårøyna vest	60°48'47''N, 4°48'3''E
Baløyna 8	Kårøyna i sundet mot Husøyna	60°48'49''N, 4°48'13''E
Baløyna 9	Husøyna i sundet ved kaien	60°48'48''N, 4°48'16''E
Baløyna 10	Lyngkjerringa, vestside	60°48'48''N, 4°48'23''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 28.04.2019

Utført av: Harald Odd Sognnes

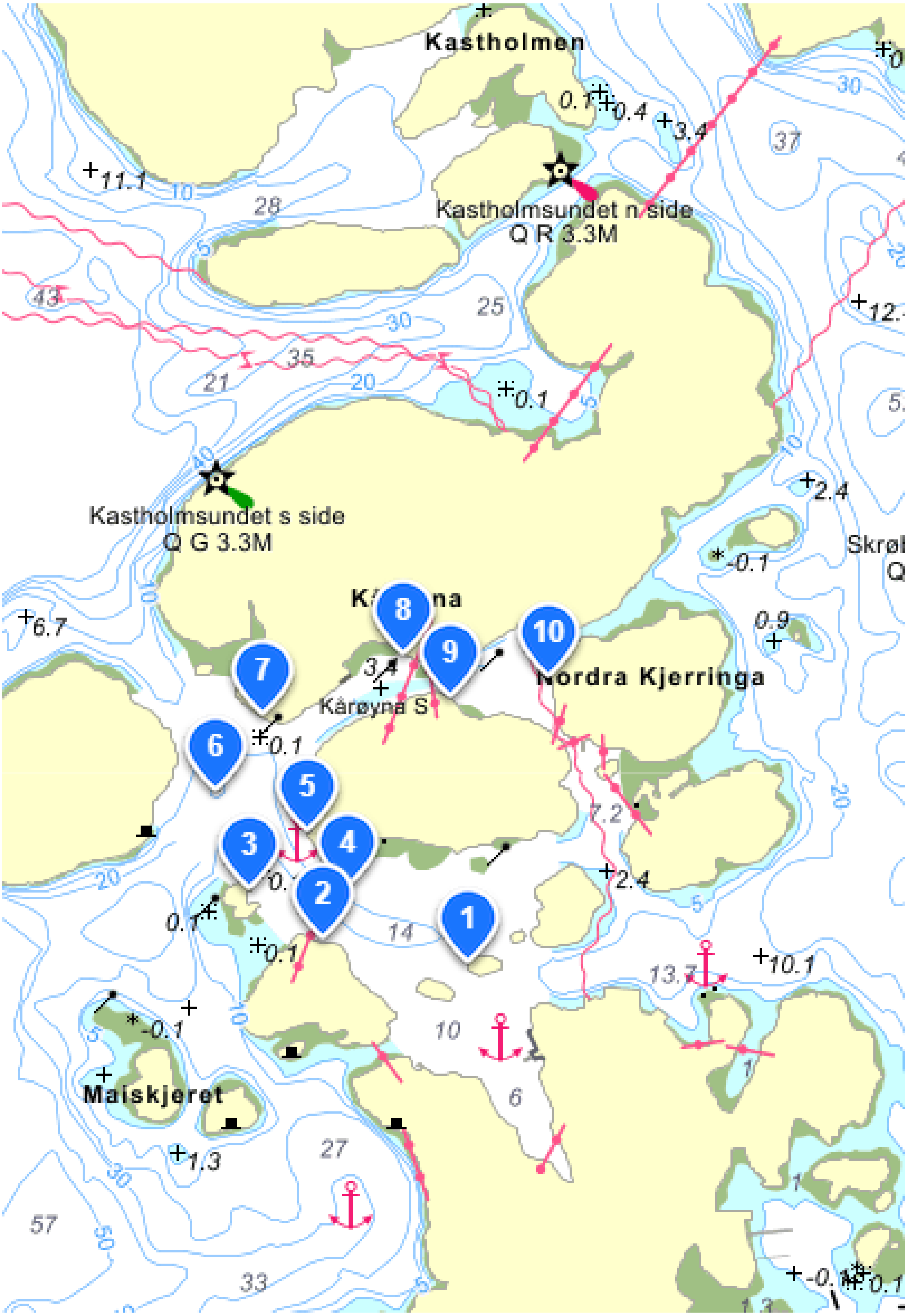

Kastholmen
Kastholmsundet n side
Q R 3.3M
Kastholmsundet s side
Q G 3.3M
Nordra Kjerringa
Kårøyna S
Maiskjeret
Skrøl

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Dyrneset i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Dyrneset 1	Austsida v/Rebnorsvika	60°46’33’’N, 4°52’23’’E
Dyrneset 2	Austsida v/Rebnorsvika (25 m sør)	60°46’32’’N, 4°52’25’’E
Dyrneset 3	Vestsida mot Dyrneset	60°46’30’’N, 4°52’26’’E
Dyrneset 4	Dyrneset, på neset	60°46’29’’N, 4°52’20’’E
Dyrneset 5	Indre hamn, sørsida av holme	60°46’28’’N, 4°52’19’’E
Dyrneset 6	Indre hamn, austsida	60°46’26’’N, 4°52’21’’E
Dyrneset 7	Indre hamn, vestsida av holme	60°46’26’’N, 4°52’18’’E
Dyrneset 8	Innløp hamn, nordsida av holme	60°46’29’’N, 4°52’21’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

Grønåsen
1
2
3
4
8
5
6
7
Bukkholmsund
Q G 2s 3.4M
Einholmen
VQ G 0.5s 3.5M
Einholmen
Austre Lamholmen
Midtre Lamholm
Vestre Lamholm

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Ervika i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Ervika 1	Nord for Ervika kai	60º48’9’’N, 4º57’20’’E
Ervika 2	Ervikholmen, nord	60º48’6’’N, 4º57’20’’E
Ervika 3	Ervikholmen, nordaust (nord)	60º48’6’’N, 4º57’23’’E
Ervika 4	Ervikholmen, nordaust (sør)	60º48’5’’N, 4º57’26’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 28.04.2019

Utført av: Harald Odd Sognnes

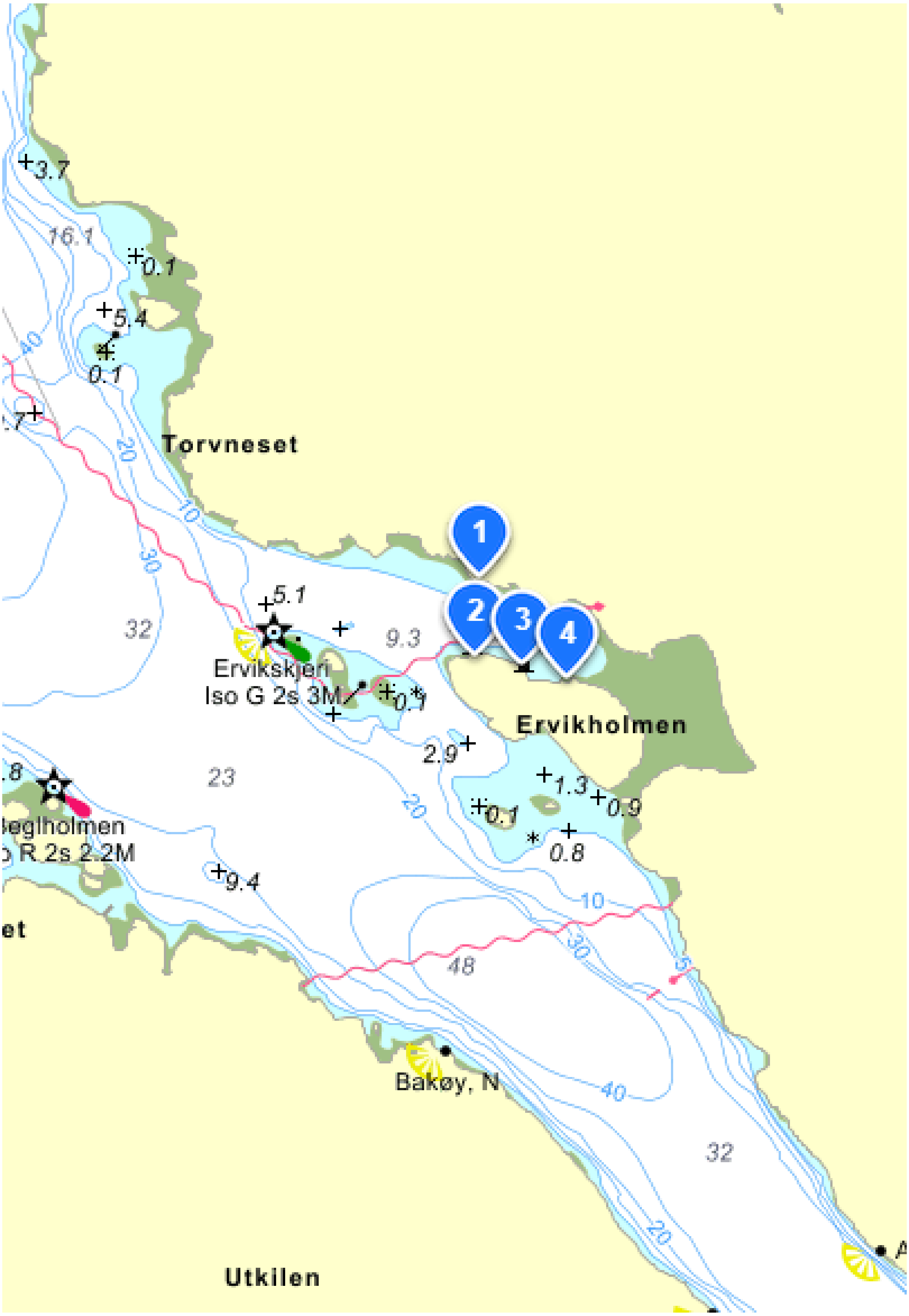
Torvneset
Ervikskjær
Iso G 2s 3M
Ervikholmen
Bakøy, N
Utkilen
1
2
3
4

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Kilstraumen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Kilstraumen 1	Trollholmen, sør	60º47'54''N, 4º56'31''E
Kilstraumen 2	Trollholmen, sørvest (nord)	60º47'55''N, 4º56'28''E
Kilstraumen 3	Trollholmen, sørvest (sør)	60º47'56''N, 4º56'25''E
Kilstraumen 4	Aust for rorbuene (ny)	60º47'56''N, 4º56'20''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

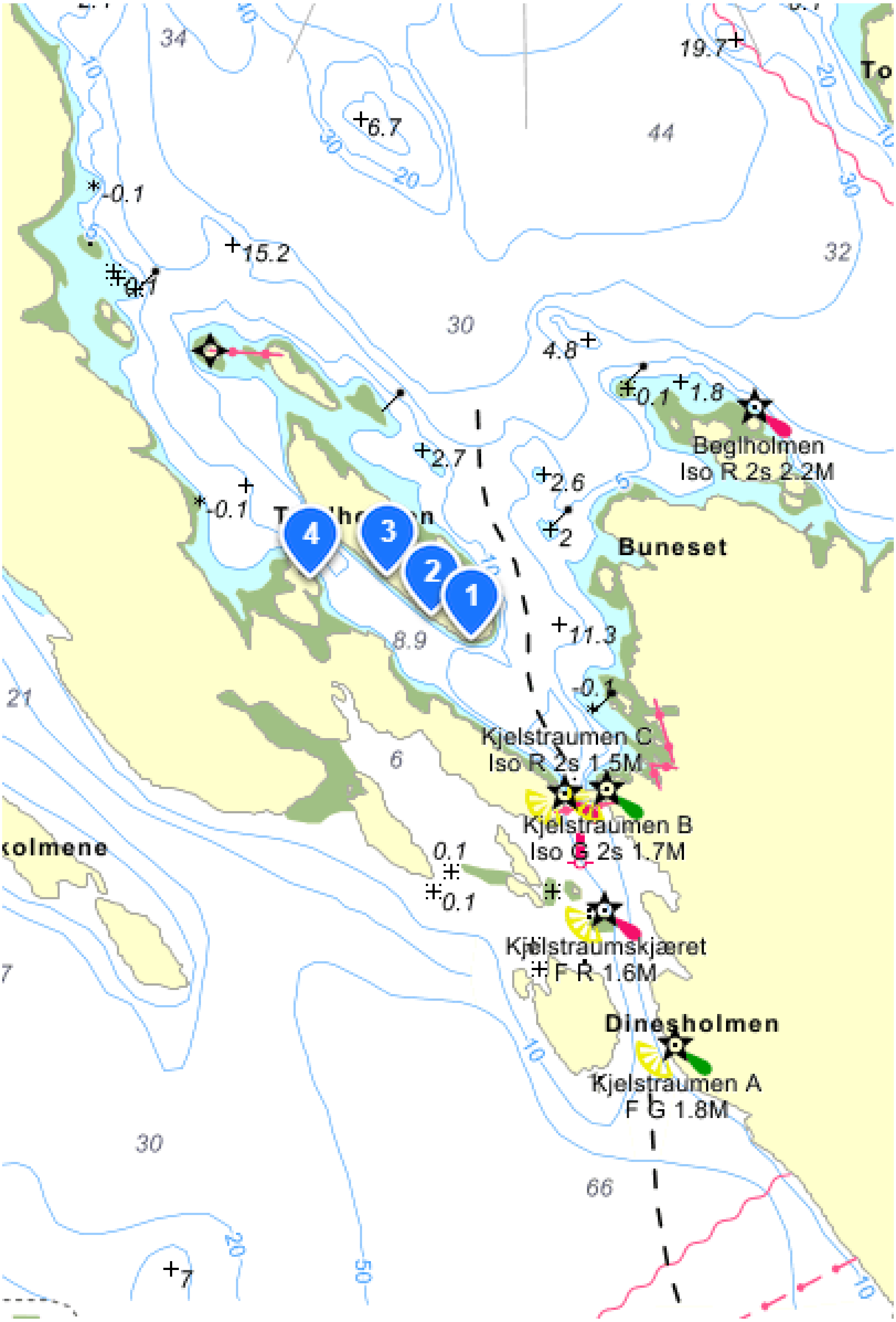
Beglholmen
Iso R 2s 2.2M
Buneset
Kjelstraumen C
Iso R 2s 1.5M
Kjelstraumen B
Iso G 2s 1.7M
Kjelstraumskjæret
F R 1.6M
Dinesholmen
Kjelstraumen A
F G 1.8M
1
2
3
4

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Langøyna, Rotøyna og Krossøyna i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Langøyna - Krossøyna 1	Langøysundet, skjær på sørside	60°48'37''N, 4°49'47''E
Langøyna - Krossøyna 2	Langøysundet, skjær på nordside	60°48'39''N, 4°49'44''E
Langøyna - Krossøyna 3	Langøysundet, Rotøyna nes sørende	60°48'37''N, 4°49'42''E
Langøyna - Krossøyna 4	Rotøyna, vest sør for bru	60°49'6''N, 4°49'26''E
Langøyna - Krossøyna 5	Rotøyna, vest ved bru til Krossøyna	60°49'10''N, 4°49'23''E
Langøyna - Krossøyna 6	Krossøyna, nord ved bru vestside sund	60°49'11''N, 4°49'19''E
Langøyna - Krossøyna 7	Krossøyna, sør ved bru vestside sund	60°49'7''N, 4°49'18''E
Langøyna - Krossøyna 8	Krossøyna, sør for bru vestside	60°49'4''N, 4°49'20''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 28.04.2019

Utført av: Harald Odd Sognnes

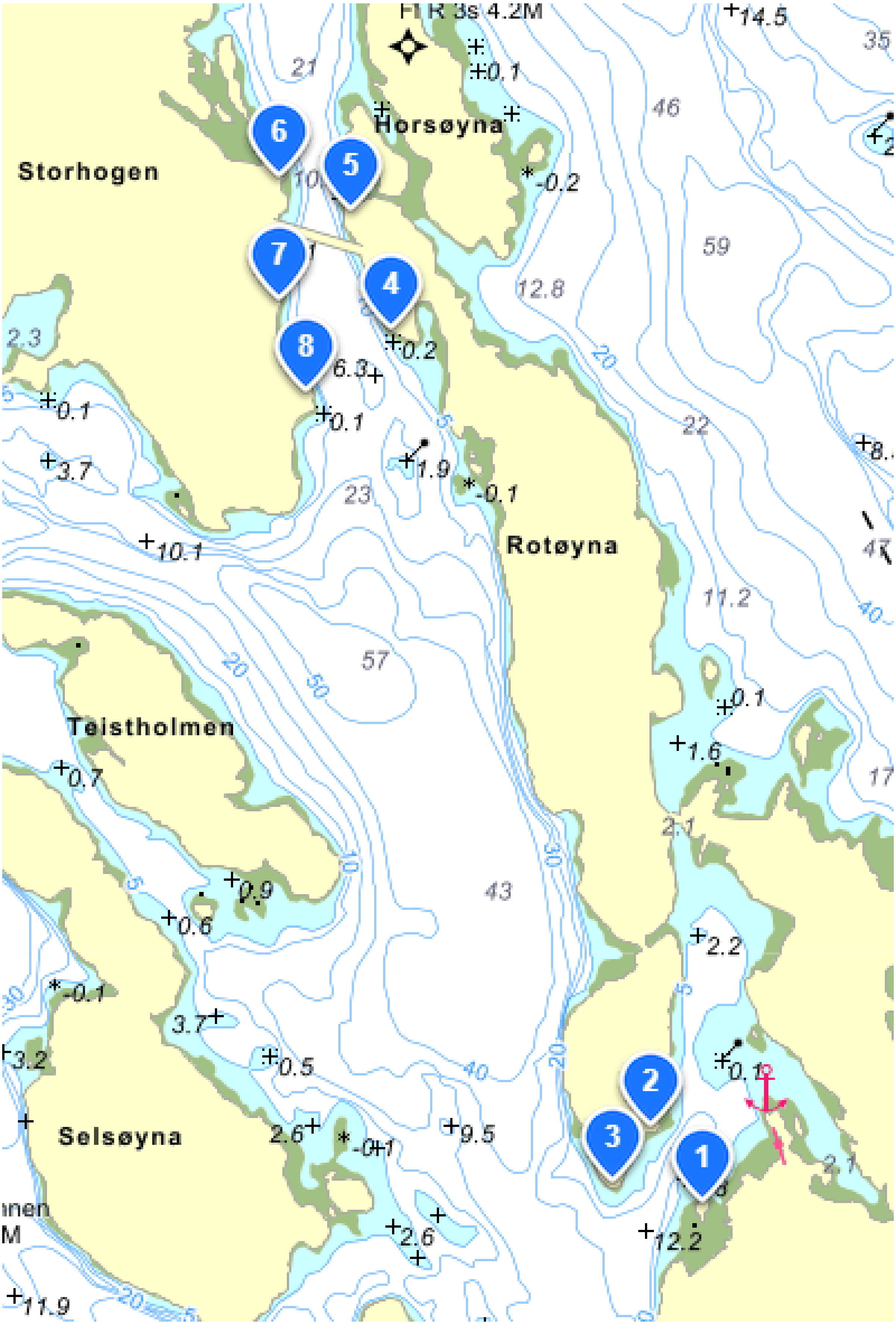
Fl R 3s 4.2M
Horsøyna
Storhogen
Rotøyna
Teistholmen
Selsøyna
1
2
3
4
5
6
7
8

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Leirvågen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Leirvågen 1	Båtevikholmen, sørsida	60º48’57’’N, 5º0’10’’E
Leirvågen 2	Sør for Leirvåg kai v/molo	60º48’56’’N, 5º0’9’’E
Leirvågen 3	Odde v/naust (OT)	60º48’55’’N, 5º0’12’’E
Leirvågen 4	Vestsida av ytre Dyrøyvågen v/(JD)	60º48’51’’N, 5º0’24’’E
Leirvågen 5	Vestsida av indre Dyrøyvågen	60º48’46’’N, 5º0’40’’E
Leirvågen 6	Holme indre Dyrøyvågen	60º48’48’’N, 5º0’41’’E
Leirvågen 7	Austsida av Dyrøyvågen	60º48’51’’N, 5º0’35’’E
Leirvågen 8	Austsida av ytre Dyrøyvågen på nes	60º48’54’’N, 5º0’30’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

Kvalen Sørøst
Iso R 4s 2.2M
Jektskallen
F R 1.8M
Kvalskallen
Fl(2)W 5s 1.8M
Veren
F R 1.9M
Ternholmen
Oc G 6s 1.6M
Dyrøyna
1
2
3
4
5
6
7
8

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Nordre Fonnesvågen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Nordre Fonnesvågen 1	Vestsida v/naust (KI)	60°48’22’’N, 4°58’38’’E
Nordre Fonnesvågen 2	Vestsida sør for Tresvika	60°48’24’’N, 4°58’28’’E
Nordre Fonnesvågen 3	Vestsida sør for Tresvika	60°48’25’’N, 4°58’25’’E
Nordre Fonnesvågen 4	Vestsida v/naust (AS)	60°48’29’’N, 4°58’19’’E
Nordre Fonnesvågen 5	Vestsida mot nord på odde	60°48’30’’N, 4°58’17’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

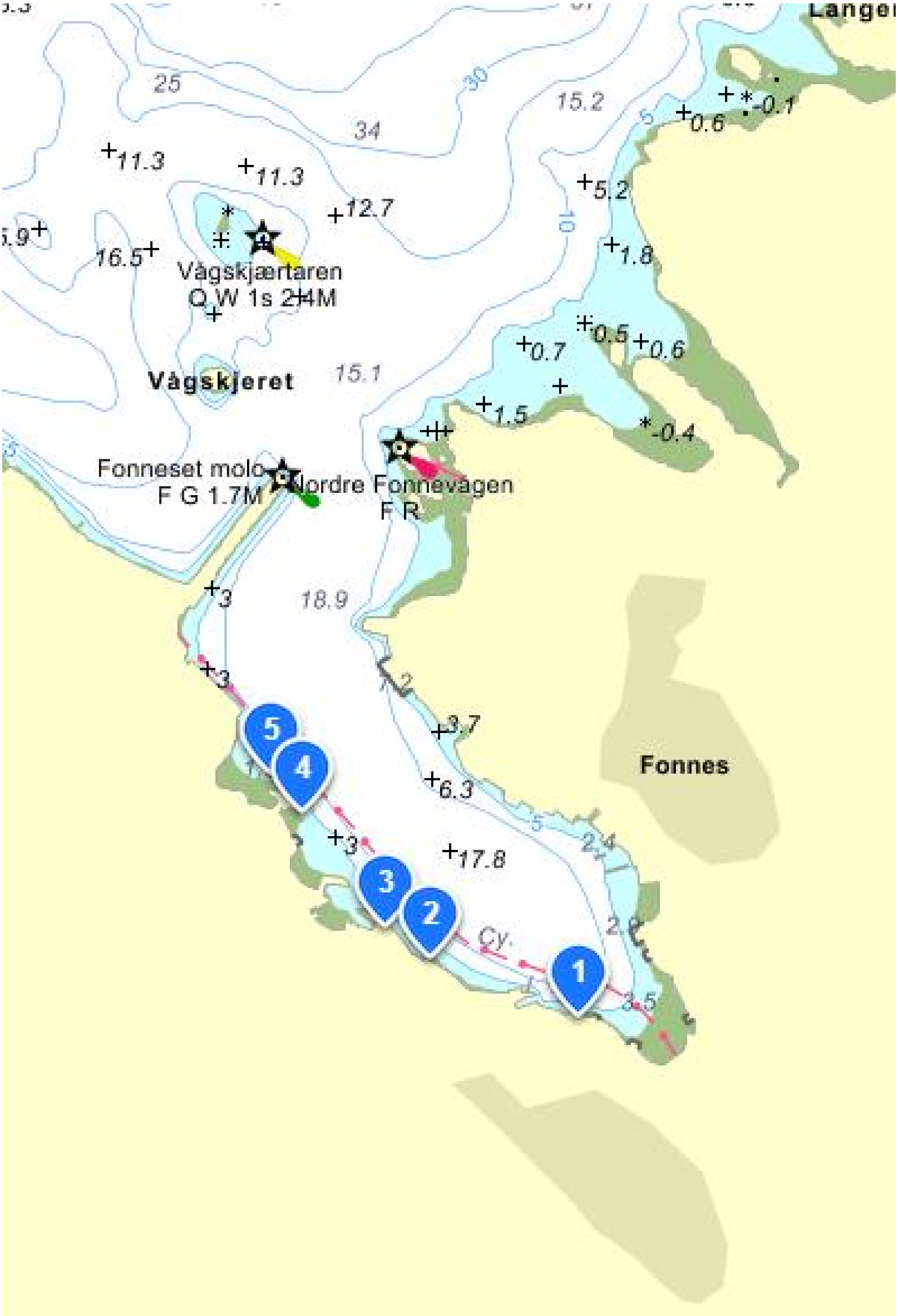

Vågskjærtaren
Q W 1s 2.4M
Vågskjeret
Fonneset molo
F G 1.7M
Nordre Fonnevågen
F R
Fonnes

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Rebnor i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Rebnor 1	Bønesvika, sør	60°47’21’’N, 4°51’29’’E
Rebnor 2	Bønesvika, vest	60°47’20’’N, 4°51’25’’E
Rebnor 3	Rebnorsvågen, indre, austsida	60°47’12’’N, 4°51’49’’E
Rebnor 4	Rebnorsvågen, indre, vestsida	60°47’11’’N, 4°51’49’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

St. Børøy
1
2
3
4
Rebnor
Ulvøy nø side
Q R 2s 2.5M
Nonkletten

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Stavesundet i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Stavesundet 1	Litle Stonga sør	60º49'9''N, 4º54'36''E
Stavesundet 2	Liten holme i Stavesundet	60º49'4''N, 4º55'37''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 11.08.2020

Utført av: Harald Odd Sognnes

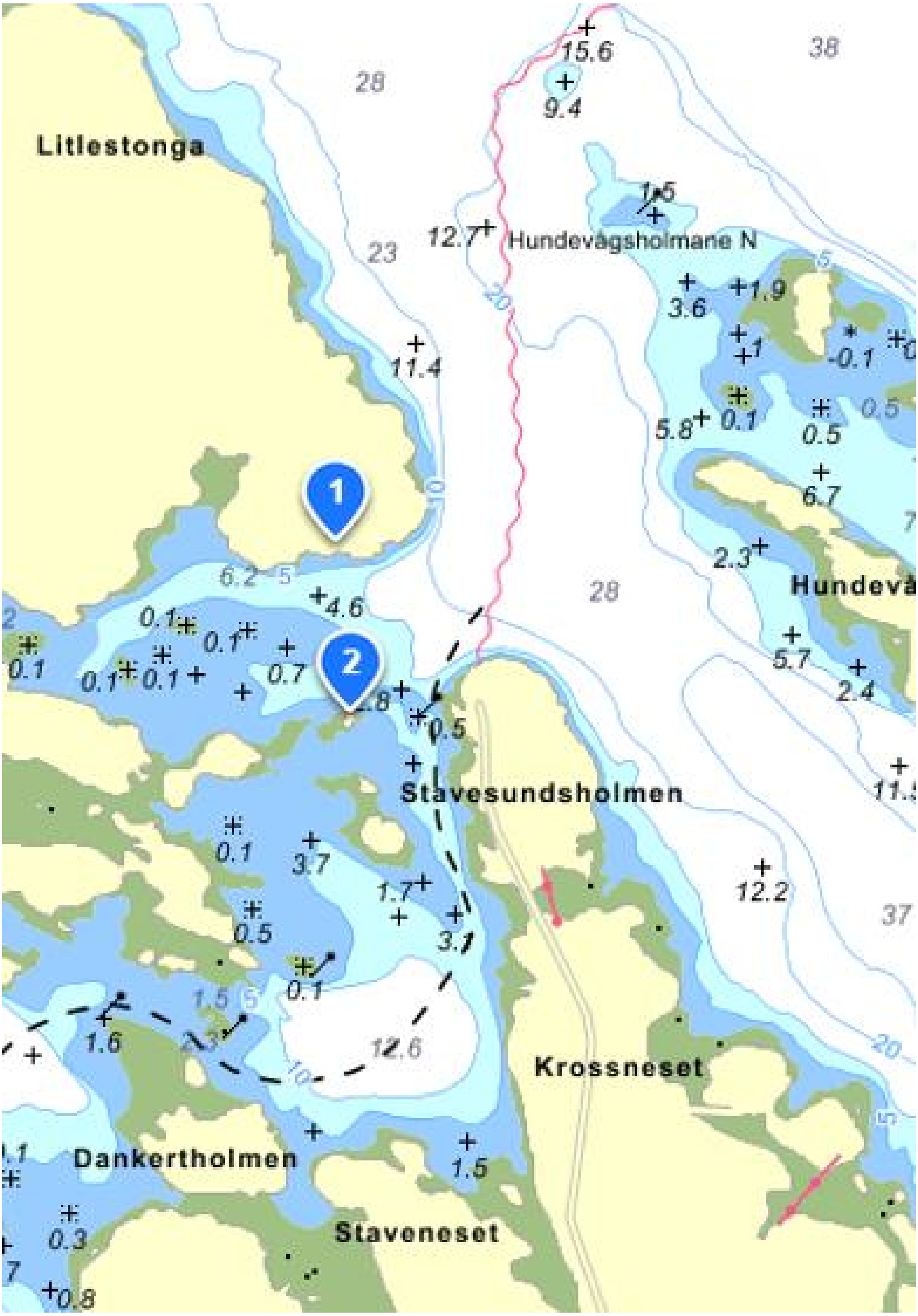
Litlestonga
Hundevågsholmane N
Hundevå
Stavesundsholmen
Krossneset
Dankertholmen
Staveneset

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Søre Fonnesvågen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Søre Fonnesvågen 1	Kuskjeret	60°48'4''N, 4°59'11''E
Søre Fonnesvågen 2	Hålo	60°48'2''N, 4°59'5''E
Søre Fonnesvågen 3	Hålo	60°48'3''N, 4°59'5''E
Søre Fonnesvågen 4	Vestsida	60°48'1''N, 4°59'9''E
Søre Fonnesvågen 5	Vestsida	60°48'0''N, 4°59'12''E
Søre Fonnesvågen 6	Vestsida	60°47'55''N, 4°59'14''E
Søre Fonnesvågen 7	Vestsida	60°47'54''N, 4°59'17''E
Søre Fonnesvågen 8	Vestsida v/neset	60°47'41''N, 4°59'38''E
Søre Fonnesvågen 9	Austsida	60°47'44''N, 4°59'48''E
Søre Fonnesvågen 10	Austsida	60°47'47''N, 4°59'46''E
Søre Fonnesvågen 11	Austsida	60°48'1''N, 4°59'27''E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

Kaland
1
3
2
4
5
11
6
7
10
9
8
Midttangen
Notholmen
Småholmen

Kulturminnne- registrering i Austrheim kommune

Registreringsskjema - Hamneboltar

For bruk til registrering av hamneboltar.

Type kulturminne:

Hamneboltar

Opplysningar om kvar gjenstandane er:

Øksnesvågen i Austrheim kommune

GPS koordinater:

Øksnesvågen 1	Horsøyna søre odden	60°48’4’’N, 4°51’48’’E
Øksnesvågen 2	Austsida Øksnesvågen, v/naust	60°48’2’’N, 4°51’56’’E
Øksnesvågen 3	Austsida Øksnesvågen, v/kai	60°48’4’’N, 4°51’55’’E
Øksnesvågen 4	Austsida Øksnesvågen, v/naust (RØ)	60°48’5’’N, 4°51’54’’E
Øksnesvågen 5	Holmen, sørsida	60°48’7’’N, 4°51’50’’E
Øksnesvågen 6	Holmen, nordsida	60°48’8’’N, 4°51’50’’E
Øksnesvågen 7	Øksa, søre enden	60°48’14’’N, 4°51’49’’E
Øksnesvågen 8	Horsøna, austsida	60°48’11’’N, 4°51’44’’E

Nærmare opplysningar om gjenstandane:

Historikk:

Sjå innleiinga med historia om hamneboltane.

Kartutsnitt på neste side:

Dato: 09.10.2018

Utført av: Harald Odd Sognnes

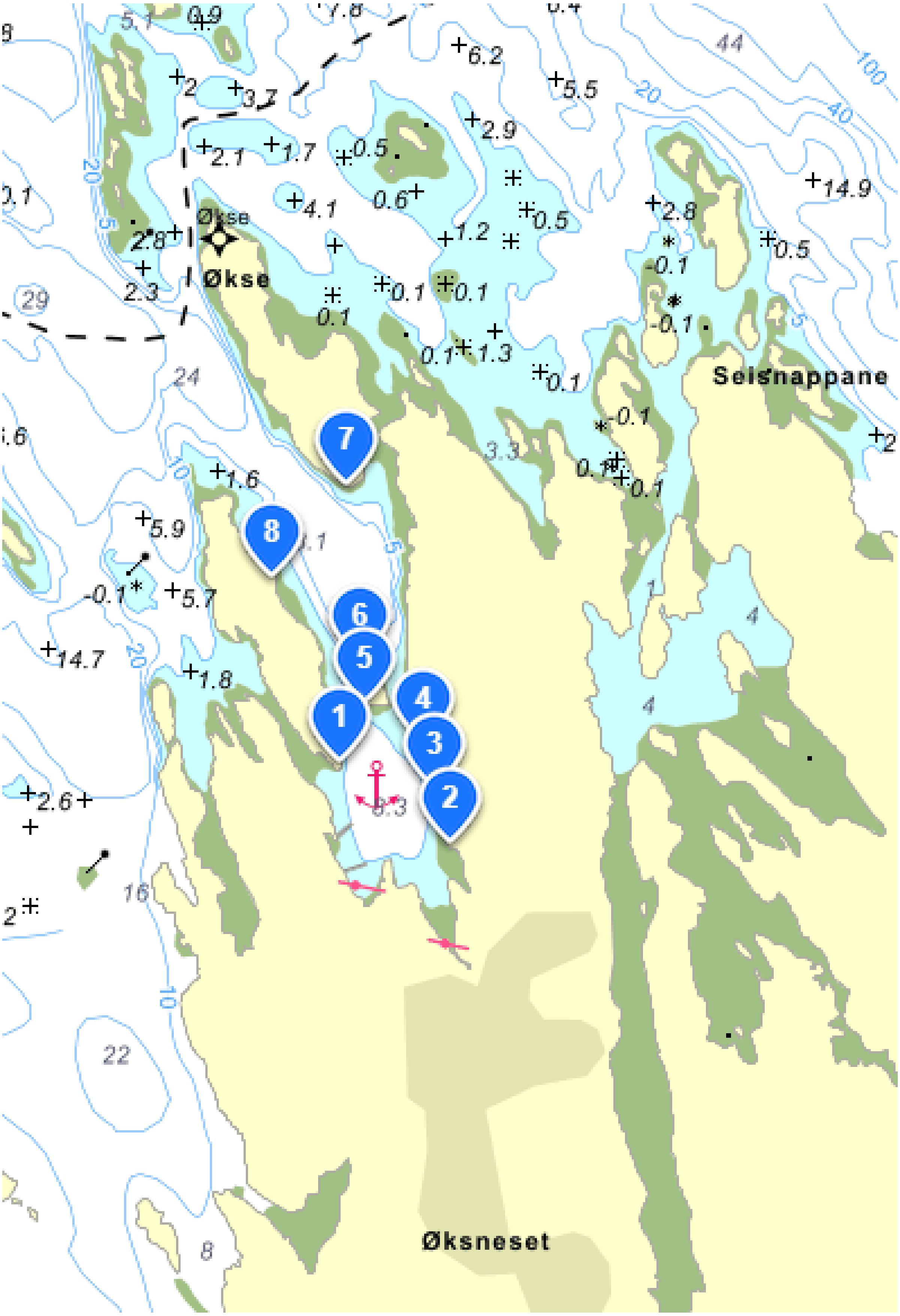
Økse
Seisnappane
Øksneset